

# *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898 aangetroffen in België (Lepidoptera : Lycaenidae)

Willy TROUKENS

**Abstract.** *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898 found in Belgium (Lepidoptera : Lycaenidae)

In 1989 the presence of *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898 on the Spanish isle of Mallorca (Balears) was established (EITSCHBERGER & STAMER 1990). P. STAMER caught 5 males and 8 females of this species at Paguera (south-east Mallorca) on 15 and 20 November 1989. This species is common in South Africa where the caterpillar lives on several species of *Geranium* and *Pelargonium* (Geraniaceae). It probably reached Mallorca when early stages of the species were transported together with the foodplant.

Subsequent studies on the occurrence of *C. marshalli* on Mallorca have shown that the species has become widespread on the whole island and that it became a true pest of the cultivated geraniums as 99% of the plants were infested (SARTO i MONTEYS & MASÓ 1991).

Very recently, on 3rd August 1991, a male specimen of *C. marshalli* was caught in a garden at Anderlecht (Brussels, Belgium). The butterfly was sitting at 2 p.m. on a leaf of *Prunus laurocerasus*, gently moving its wings up and down. In the neighbourhood, a lot of geraniums are cultivated and it is highly probable that the species reached Belgium in the same way as it did Mallorca, though it was impossible to find out whether the specimen originates from Mallorca or from South Africa. As far as is known for the moment, this specimen of *C. marshalli* is the first ever caught on the European continent.

**Résumé.** *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898, espèce présente en Belgique (Lepidoptera : Lycaenidae)

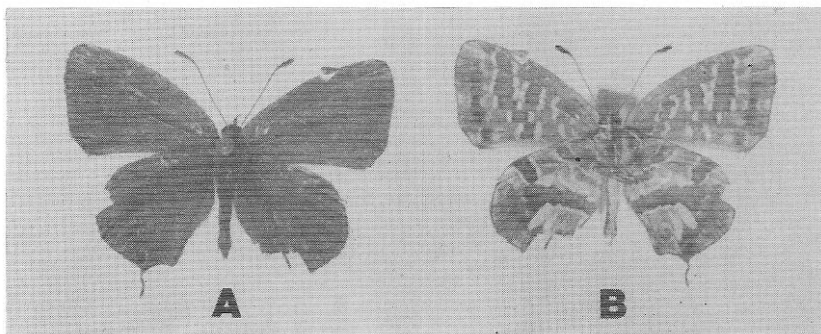
Depuis 1989 la présence d'une population de *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898 a été constatée sur l'île de Majorque (Baléares). L'espèce est rapidement devenue une plaie pour les geraniums de jardin. Le 3.VIII.1991, l'auteur a récolté un mâle aux environs de son jardin à Anderlecht (Bruxelles). *C. marshalli* est originaire d'Afrique du Sud, où c'est une espèce commune.

**Key words :** *Cacyreus marshalli* - distribution - Belgium - Europe

Troukens, W. : Van Souststraat 502, B-1070 Anderlecht.

In 1990 maakten U. EITSCHBERGER en P. STAMER melding van hun ontdekking van een populatie *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898 op Mallorca (Balearen, Spanje). Op 15 en 20 november 1989 had P. STAMER te Paguera, in het zuidoosten van het eiland, 5 mannetjes en 8 vrouwtjes van deze soort gevangen. Het vlindertje was nooit eerder uit Europa gesignaleerd geworden. *C. marshalli* is inheems in Zuid-Afrika waar hij algemeen voorkomt in haast alle landschapstypen, in lagere en in hogere gebieden, zowel aan de kust als in het binnenland. De rupsen leven er op verschillende soorten uit de Ooievaarsbekfamilie (Geraniaceae), waaronder de bekende kweekvormen van de Tuingeranium (*Pelargonium*) (CLARK & DICKSON 1971). EITSCHBERGER en STAMER denken dat de vlinder, samen met zijn voedselplanten, op Mallorca werd ingevoerd. Ook in Zuid-Afrika zelf heeft de soort zich hoogst waarschijnlijk kunnen uitbreiden door transport van de eerste stadia op de voedselplanten, die overal worden aangeplant (CLARK & DICKSON 1971).

Op het einde van 1990 onderzochten V. SARTO i MONTEYS en A. MASÓ het voorkomen, of wat er nog van zou overschieten, van *C. marshalli* op



Figuur 1 : *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898, mannetje, Anderlecht (Brussel, België), 3.VIII.1991, leg. W. TROUKENS, tweemaal ware grootte.

A. bovenkant (kleur: koffiebruin)

B. onderkant (kleur: lichtbruine tinten met witachtige dwarsvlekken).

Mallorca. Op 11 november 1990 zagen ze het eerste exemplaar op een tuingeranium zitten op het strand van Paguera. Andere individuen maakten korte vluchten rond de bloemen of zaten op struiken in de nabijheid. Er werd een groot aantal eitjes verzameld op bladeren en bloemen van tuingeraniums. Tijdens het uitkweken werd vastgesteld dat de rupsjes zich na het uitklimmen gedragen als bladmineerders. Pas vanaf de tweede vervelling neemt de vraatschade snel toe en de waardplant kan er zelfs aan kapot gaan. Ook elders op het eiland werd kweekmateriaal verzameld, o.a. te Valldemosa (in het oosten) en bij Port de Pollença (in het uiterste noordoosten) (SARTO i MONTEYS & MASÓ 1991).

Een medewerker van de plaatselijke plantenziektenkundige dienst, A. CARDENA, deelde mee dat eigenlijk reeds in juni 1988 abnormale vraatschade aan tuingeranium was vastgesteld in de buurt van Paguera. Als oorzaak werd toen voorlopig een verwante, inheemse soort aangeduid, nl. *Lampides boeticus* (LINNAEUS). Toen in 1990 bleek dat het om een adventieve soort ging, had 99% van de tuingeraniums op Mallorca al te lijden van vraatschade. De plaag woedt het hevigst van juni tot november. Daarna kunnen de planten zich enigszins herstellen door de lagere temperaturen, waardoor de activiteiten van de vlinder afgezwakt worden. Laboratoriumproeven toonden aan dat *C. marshalli* geen diapauze doormaakt. Opkweken bij 20°C verliep probleemloos. Een temperatuursdaling had alleen een verlenging van de ontwikkelingscyclus tot gevolg (SARTO i MONTEYS & MASÓ 1991).

Tuingeranium is een populaire sierplant, niet alleen in heel het Middellandse zeegebied, maar ook elders in Europa. SARTO i MONTEYS & MASÓ (1991) spreken dan ook hun bezorgdheid uit en vrezen voor een snelle expansie van *C. marshalli* op de Middellandse zee-kusten van Europa en Noord-Afrika. Hun vrees is zeker gegrond. Maar dat *C. marshalli* al in 1991 in België zou opduiken, werd toch een grote verrassing.

Inderdaad, op 3 augustus 1991 om 14.00 uur, ontdekte ik naast mijn tuin te Anderlecht (Brussel, België) op een blad van Laurierkers (*Prunus lauro-cerasus*) een mannetje dat rustig de vleugels op en neer bewoog. Afgezien van een kleine vleugelbeschadiging was het vlindertje in goede staat. Trekker? Adventief? Van *C. marshalli* zijn in Zuid-Afrika geen migraties beschreven. Twee verwante soorten uit Zuid-Europa, *Leptotes pirithous* (LINNAEUS, 1767) en *Lampides boeticus* (LINNAEUS, 1767) staan wel bekend als trekvlinders. Verder onderzoek zal moeten uitmaken hoe *C. marshalli* België bereikte.

Dit artikeltje kon geschreven worden, dank zij de gewaardeerde hulp van mevr. A. JANSSENS-DIERICKX en van de heer W. DE PRINS die mijn vondst determineerde en me alle nodige info en documentatie bezorgde. Hartelijk dank!

### Bibliografie

- Clark, G.C. & Dickson, C.G.C., 1971. Life histories of the South African Lycaenid butterflies. Purnell, Cape Town, 272 p.
- Eitschberger, U. & Stamer, P., 1990. *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898, eine neue Tagfalterart für die europäische Fauna? (Lepidoptera, Lycaenidae). - *Atalanta* 21 : 101-108.
- Sarto i Monteys, V. & Masó, A., 1991. Confirmación de *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898 (Lycaenidae, Polyommatainae) como nueva especie para la fauna europea. - *Boletín de Sanidad Vegetal Plagas* 17 : 173-183.

### Korte mededeling

#### *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898 op Mallorca (Lepidoptera : Lycaenidae)

*Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898 werd voor het eerst uit Mallorca vermeld door EITSCHBERGER & STAMER (1990). Het betrof meteen een nieuwe soort voor de Europese dagvlinderfauna. De rups leeft op *Geranium* en *Pelargonium* en werd waarschijnlijk met de voedselplant ingevoerd uit Zuid-Afrika. Nu heeft *marshalli* zich over het hele eiland uitgebreid (SARTO i MONTEYS & MASÓ 1991).

Ik nam de soort dagelijks waar vanaf onze aankomst te Santa Maria del Cami (mei 1991), in onze tuin in slechts enkele exemplaren. De vlindertjes vlogen bijna uitsluitend op onze hanggeraniums, maar ook op *Cineraria maritima* en *Origanum*. De soort was het talrijkst in juli. De aantallen namen af en rond midden augustus vlogen er nog maar wat schaarse exemplaren. Dit liep samen met het verwelken van de geraniumbloemen, toch kon ik in september en begin oktober bij warm weer elke dag enkele exemplaren waarnemen. Tijdens wandelingen in de omgeving van Santa Maria vlogen de vlinders op geraniums langs de weg. Ter gelegenheid van excursies op het eiland trof ik *marshalli* aan o.m. te Deia en zeer talrijk in de cactussentuin van Ses Salines.

### Bibliografie

- Eitschberger, U. & Stamer, P., 1990. *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898, eine neue Tagfalterart für die europäische Fauna? (Lepidoptera, Lycaenidae). - *Atalanta* 21 : 101-108.
- Sarto i Monteys, V. & Masó, A., 1991. Confirmación de *Cacyreus marshalli* BUTLER, 1898 (Lycaenidae, Polyommatainae) como nueva especie para la fauna europea. - *Boletín de Sanidad Vegetal Plagas* 17 : 173-183.

(G. MYNCKE, Carrer dels Molinets 49, E-07320 Santa Maria del Cami, Mallorca, Balears)